

Toimeentulotukiuudistus - vaikutukset aikuissosiaalityölle

Verkkokonsultit – Poske 29.5.
Erikoistutkija Paula Saikkonen

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

Blomgren, S., Kivipelto, M., Karjalainen, J., Karjalainen
P., Saikkonen, P. & Saikku, P.:

Sosiaalityö, palvelut ja etuudet muutoksessa.

Ks. <https://www.julkari.fi/handle/10024/130515>

Sisältö

- Oliko ennen paremmin?
 - Mitä tiedämme?
 - Mitä ennakoimme?
- Miten tästä eteen eteenpäin?
 - Tutkimuksessa
 - Käytännön työssä

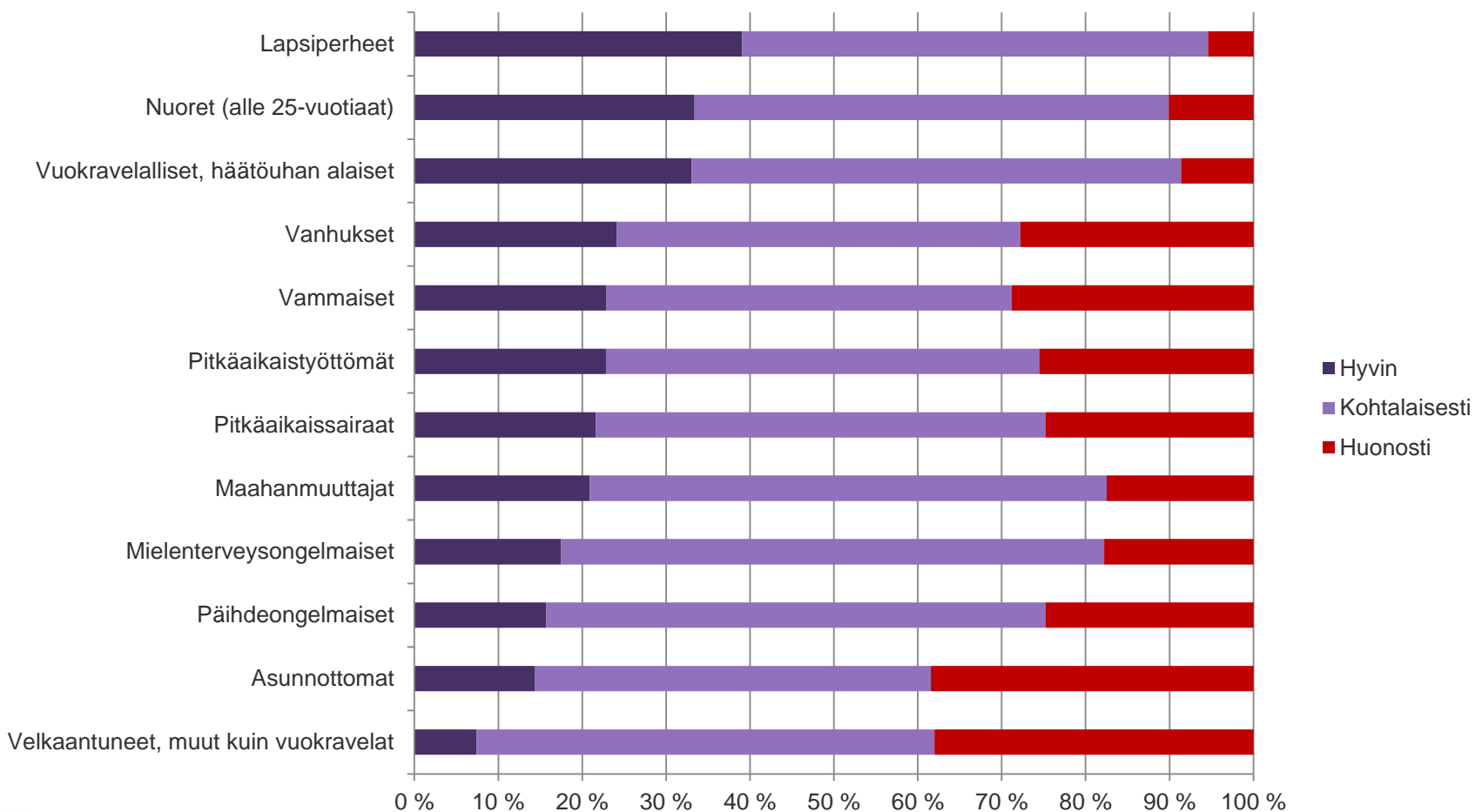
Kysymyksiä ja aineistoja – valtakunnallisen kokonaiskuvan rakentaminen hankalaa

- Miten sosiaalityötä ja toimeentulotukityötä on järjestetty kunnissa ennen toimeentulotuen siirtoa Kelaan?
 - Peilaan Kuntaliiton kyselyaineiston (2013) analyysin tuloksia muihin myöhemmin kerätyistä aineistoista saatuihin tuloksiin, pääpaino THL:n em. selvityksen aineistoissa.
 - Tutkimuksesta tiiviisti (2016) – näytenäkökulmasta kerätty aineisto
 - Toimeentulotuen käsittelyaikojen koskeva THL:n tiedonkeruu: ”Eryteisesti haluaisimme tietää, mitä haasteita / riskejä arvioitte olevan toimeentulotuen palveluprosessissa ja resurssoinnissa **kunnassanne** kun perustoimeentulotuki vuoden 2017 alussa siirtyy Kelan hoidettavaksi?” (N = 175)

Toimeentulotuki ja sosiaalityö

- Suurimmassa osassa kunnissa ns. eriytetty sosiaalityö (vrt. elinkaarimalli, yhdennetty, osin yhdennetty) – erillistä etuuskäsittelyä löydettävissä kaikissa malleissa.
- Selvästi suurin osa kunnista organisoinut toimeentulotuen osana aikuissosiaalityötä.
- Sähköiset palvelut toimeentulotuen hakemisessa
- Asumisen kalleus, perusturvan alhaisuus taustalla
 - (Marraskuun poikkileikkaus, työmarkkinatukea 44 %, asumistukea 72 %)
- Kunnissa paljon rutiininomaista etuuskäsittelyä, mutta täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki kuuluvat osaksi sosiaalityöntekijöiden ja –ohjaajien työvälineitä.
- *Etuuskäsittelystä sosiaalityöhön vapautuvat resurssit?*

Sosiaalityöntekijöiden arvio mahdollisuuksista auttaa eri asiakasryhmiä

Sosiaalityö palveluna

- Sosiaalityön suunnitelman laatimisen yleisimmät syyt
 - Perusosan alentaminen (84 %), kuty (83,2 %), työttömyyden pitkittyminen (56 %), talouden hallinnan ongelmat (56,4 %), asumisen ongelmat, asunnottomuus (57,1 %)
- Kuka tai mikä raamittaa sosiaalityöhön ohjattavat/ohjautuvat?
 - Perusosan alentaminen, velkajärjestely, asunnottomuuden uhka – asumisen turvaaminen, maahanmuutto
 - Asumiskustannusten merkitys (esim. Sallila 2016)
- Pitkäaikaistyöttömyyden myötä syvenevä köyhyys
 - Perustulokokeilu, osallisuusraha – mikä on sosiaalityön paikka?
- Palveluihin pääsy edellyttää asiakkaan aktiivisuutta: niin nyt kuin aikaisemminkin

Toimeentulotuki uudistuksen vaikutuksia

- SHL: Palvelutarpeen arviointi ja asiakassuunnitelma
 - Asiakkaiden pääsy palveluihin
- Miten päästä tutkimuksessa kiinni alueellisiin eroihin?
 - Kuntakohtaisia eroja paljon toimeentulotuen järjestämisessä, luultavasti myös asiakasohjauksessa tulevaisuudessa
- Rutiininomaisen etuuskäsittelyn siirtyminen Kelaan?
 - Miten ja mille tasolle perustoimeentulotuki asettuu käytännössä, vrt. ensisijaisten etuuksien alhainen taso.
- Perustoimeentulotuen viimesijainen ja tilapäinen luonne?
 - Ei ole ollut sitä enää etuuskäsittelyssä, mutta vielä vähemmän Kelan etuutena, minkälainen muutos perusturvassa?
 - Perusturvassa indeksijäädytykset, toimeentulotuessa ei, miten muokkaa sosiaaliturvajärjestelmää?

Vahvuudet ja heikkoudet

Vahvuudet	Heikkoudet
Suuri osa toimeentulotuen asiakkaista tottunut asioimaan kirjallisesti	Palveluita tarvitsevien asiakkaiden ohjautuminen Kelasta sosiaalihuoltoon
Stigma pienenee (erityisesti pienet kunnat)	Stigma suurenee kun täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki leimaa entistä enemmän, saattaa heijastua palveluihin hakeutumiseen
Yhdenvertaisuus eri kunnissa asuvien välillä lisääntyy (perustoimeentulotuki)	Kasvukeskuksissa tukien hakeminen eri paikoista (asumisen kalleus)
Sähköiset palvelut tulevat kaikkien saataville; ei ole kunnasta kiinni	Kaikille sähköisten palveluiden käyttäminen ei ole mahdollista
Kunnista katoaa rutiininomainen etuuskäsittely ja resursseja vapautuu sosiaalityöhön ja -ohjaukseen?	Vai katoaako sittenkin sosiaalityö ja -ohjaus kun kytkös perustoimeentulotukeen katkeaa?

Mahdollisuudet ja uhat

Mahdollisuudet	Uhat
Aikuissosiaalityössä painopiste siirtyy rakenteelliseen sosiaalityöhön, sosiaalityö jalkautuu	Pitkäaikaistyöttömyyden myötä syvenevä köyhyys – palvelut?
Kuntakentän jatkuva muutos	Ehkäisevän ja täydentävän toimeentulotuen hakeminen – kuntakohtaiset erot
SHL: Palvelutarpeen arviointi ja asiakassuunnitelma	Pääsevätkö/löytävätkö eniten tukea tarvitsevat palveluihin?
Alhaisen perusturvan täydentäminen helpottuu	Painopiste perusturvasta vähimmäisturvaan?
Sote-uudistus	Sosiaalihuolto paikallistasolla, sote maakunnassa – uudet raja-aidat?
Sosiaaliturvan uudistaminen (ehdotus)	Tietopohjan ohuus (suhde palveluihin)

Kiitos!

Lisätietoja:

paula.saikkonen@thl.fi

THL - <https://www.thl.fi/fi/web/paatoksenteko-talous-ja-palvelujarjestelma/hyvinvointipolitiikka/hyvinvointivaltio/sosiaalityo>

TITA - <http://blogit.utu.fi/tita/>

Lähteet:

Blomgren, Sanna, Karjalainen Jouko, Karjalainen Pekka, Kivipelto Minna, Saikkonen Paula ja Saikku Peppi (2016) Sosiaalityö, palvelut ja etuudet muutoksessa (<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-648-3>). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Raportti 4/2016.

Blomgren S., Karjalainen J., Karjalainen P., Kivipelto M. (2016) Kuntien valmistautuminen perustoimeentulotuen Kela-siirtoon – THL:n kysely- ja haastattelututkimuksen tuloksia. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-799-2>

Kuivalainen, Susan (2013) Toimeentulotuki 2010-luvulla. Tutkimus toimeentulotuen asiakkuudesta ja myöntämiskäytännöistä. THL:n raportti ks. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-866-7>

Saikkonen, Paula, Blomgren, Sanna, Karjalainen, Pekka & Kivipelto, Minna (2015) Poistaako sosiaalityö huono-osaisuutta? Kunnallisalan Kehittämissäätiön julkaisu nro 89. Ks. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-7072-35-6>

Sallila, Seppo (2016) Kelan ja kuntien työnjako toimeentulotuen siirrossa Kelaan. Mikrosimulointinäkökulma. Työpaperi (tulossa), Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-678-0>

Toimeentulotuki 2015. Tilastoraportti. Helsinki: THL. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2016121631601>

Vogt, Ellen & Sjöholm, Mari (2014) Etuuskäsittelyä ja aikuissosiaalityötä. Toimeentulotuki- ja aikuissosiaalityön kuntakyselyn 2013 päätulokset. Uutta kunnista. Kuntaliiton julkaisusarja 2, 2014. Helsinki: Kuntaliitto.